

ПРОЕКТ

МЕМОРАНДУМ СПІВПРАЦІ між усіма учасниками освітнього процесу: вчителями, учнями та батьками

Загальні положення

Плідна співпраця між усіма учасниками освітнього процесу ґрунтується на таких твердженнях:

“Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства”.

Загальна декларація прав людини, ст. 1

“Освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод».

Загальна декларація прав людини, ст. 26 п.2

«Найкраще забезпечення інтересів дитини має бути керівним принципом для тих, хто несе відповідальність за її освіту і навчання».

Декларація прав дитини (ухвалена резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН

від 20 листопада 1959 року)

“Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству...”

Закон України “Про освіту” (№ 2145-VIII від 05.09.2017)

Ми, вчителі, батьки і учні, виходимо з того, що:

- Головним принципом співпраці всіх учасників освітнього процесу є принцип дитиноцентризму, тобто орієнтація на потреби учня.
- Освітній процес ґрунтується на співпраці вчителів, батьків та учнів. Саме взаємодія в межах трикутника “учень-учитель-батьки” створює простір для сучасної ефективної освіти.
- В основу співпраці між усіма учасниками освітнього процесу мають бути покладені принципи педагогіки партнерства як складової концепції Нової української школи (НУШ):
 - повага до особистості;
 - доброзичливість і позитивне ставлення;
 - довіра у відносинах;
 - діалог – взаємодія – взаємоповага;

- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
 - принцип соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).
- Взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу ґрунтується на принципах рівноправності, толерантності, академічної доброчесності, неприпустимості булінгу та психологічного насилля.
 - Співпраця має відбуватись на засадах обов'язковості розгляду пропозицій сторін; пріоритету узгоджувальних процедур; прозорості, відкритості та гласності; обов'язковості дотримання досягнутих домовленостей; взаємної відповідальності сторін.
 - Усі учасники освітнього процесу, включно з неповнолітніми дітьми, відповідно до їхнього віку користуються правами і свободами, зазначеними в Конституції України.
 - Дії та поведінка всіх учасників освітнього процесу в шкільному просторі та поза ним ґрунтуються на повазі до прав людини, прав дитини та дотриманні чинного законодавства України.

РОЗДІЛ 1. ПРАВИЛА ТА РЕГЛАМЕНТИ

“Громадське самоврядування в закладі освіти - це право учасників освітнього процесу як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування колективно вирішувати питання організації та забезпечення освітнього процесу в закладі освіти, захисту їхніх прав та інтересів, організації дозвілля та оздоровлення, брати участь у громадському нагляді (контролі) та в управлінні закладом освіти у межах повноважень, визначених законом та установчими документами закладу освіти”.
(Закон “Про освіту” № 2145-VIII від 05.09.2017, стаття 28)

1.1 Структура та принципи роботи шкільного самоврядування

**Ми, вчителі, батьки і учні, виходимо з того, що:
Школа є осередком місцевої громади, метою існування якого є освіта та всебічний розвиток учнів, а також осередком спілкування і співпраці для місцевої громади міста, району, села. Низка засадничих рішень в житті школи, які не суперечать чинному законодавству, може ухвалюватися на засадах громадського самоврядування¹.**

¹ Ст. 28 та 70 Закону України “Про освіту”, а також статті 26, 27, 28 та 29 проекту Закону України “Про повну загальну середню освіту”

- Вищим колегіальним органом громадського самоврядування в школі є Загальні збори, які скликаються за узгодженим шкільною спільнотою графіком, але не рідше одного разу на рік та формуються з уповноважених представників усіх учасників освітнього процесу або, за наявності, їхніх органів самоврядування². Серед таких органів можуть бути органи самоврядування вчителів, батьків та учнів. Приміщення для роботи органів батьківського та учнівського самоврядування має надати адміністрація школи.
- Повноваження, принципи роботи, засади формування та напрями діяльності органів громадського самоврядування визначаються самою шкільною спільнотою та чинним законодавством.
- Запорука плідної роботи громадського самоврядування в школі – максимальна залученість всіх членів спільноти та ефективна комунікація між ними. Канали комунікації у школі мають бути погоджені і зручними для всіх. Члени шкільної спільноти, які не мають можливості користуватися шкільним сайтом та/або месенджерами і сторінками в соцмережах, мають бути забезпечені зручними та зрозумілими для них формами комунікації і зворотного зв'язку на кшталт дошок оголошень у школі, скриньок, куди можна кидати записки з пропозиціями тощо.
- Показником дієвості громадського самоврядування в школі є налагоджені механізми зворотного зв'язку: забезпечена можливість для обговорень, питань, петицій, голосувань, створення «банку пропозицій та ідей» тощо та урахування запитів і пропозицій в подальшій роботі. Визначити ключові напрями роботи та ефективність громадського самоврядування в школі можна також за допомогою процедури самооцінки школи (внутрішній аудит), що проводиться за рішенням органів шкільного самоврядування. Самооцінка школи проводиться у вигляді опитування (анкетування) вчителів, батьків та учнів з подальшим коригуванням роботи шкільного самоврядування з урахуванням результатів опитування³.

1. 2. Правила та регламенти

Ми, вчителі, батьки та учні, виходимо з того, що:

Життя школи має керуватися правилами, які визначені всіма, відомі і зрозумілі всім та прийнятні для всіх. Правила мають ґрунтуватись на загальнолюдських цінностях, принципах демократії і прозорості в ухваленні рішень, рівного доступу до всіх послуг, поваги до різноманіття культур.

- Школа як спільнота може створити власні правила та документи внутрішнього розпорядку, що не суперечать чинному законодавству. Документами, які регулюють норми та правила поведінки і взаємодії всіх членів шкільної громади, можуть бути Етичний кодекс та/або Правила поведінки. Регуляційні документи мають бути публічними, всім відомими, загальнодоступними і сприйматися всіма учасниками освітнього процесу.

²Проект Закону України “Про повну загальну середню освіту”

- Регуляційні документи розробляються за участі всіх учасників освітнього процесу та членів колективу школи. Пропозиції акумулюються і обробляються за допомогою органів шкільного самоврядування або, за їхньої відсутності, за допомогою уповноважених осіб, потім узгоджуються та ухвалюються на Загальних зборах школи. Змінювати регуляційні документи або їхні частини можна за потреби через винесення пропозицій змін на Загальні збори школи та їхнього ухвалення.
- Види регуляційних документів та їхній зміст кожна шкільна спільнота визначає самостійно. Серед питань, що відображені в регуляційних документах школи, можуть бути такі:
 - етичні норми та правила поведінки;
 - регламенти: порядок доступу батьків до школи і класів, порядок індивідуального позакласного спілкування з вчителями та класними керівниками, форми проведення першого і останнього дзвоника, батьківських зборів, наявність або відсутність дрес-коду для учнів та вчителів та інші.
- Невід’ємною частиною правил та регламентів школи є порядок звернень і скарг у разі недотримання норм регуляційних документів та виникнення конфліктів, а також порядок їхнього розгляду та шляхи вирішення. Першим рівнем є звернення до вчителя (класного керівника); якщо питання не вирішується, наступним рівнем є письмове звернення до адміністрації школи. Наступно інстанцією для розгляду та вирішення проблеми можуть бути Загальні збори школи та/або письмове звернення до засновника закладу освіти або до відповідного департаменту (управління) освіти, який діє від імені засновника. В разі необхідності для вирішення конфліктів можна звернутись до освітнього омбудсмена⁴ та/або до суду.

1.3 Принципи фінансування та співфінансування

Ми, вчителі, батьки і учні, виходимо з того, що:

Фінансова діяльність шкільної спільноти ґрунтується на принципах відкритості, зрозумілості і прозорості. Співучасть батьків у фінансових витратах школи є добровільною та може бути спрямована переважно на цільові проекти, що знайшли підтримку більшості класної або шкільної спільноти.

Державне фінансування

“Заклади освіти, що отримують публічні кошти, та їх засновники зобов’язані оприлюднювати на своїх веб-сайтах кошторис і фінансовий звіт про надходження та використання всіх отриманих коштів, інформацію про перелік товарів, робіт і послуг, отриманих як благодійна допомога, із зазначенням їх вартості, а також про кошти, отримані з інших джерел, не заборонених законодавством”

⁴ Створення інституту освітнього омбудсмена передбачено Ст. 73 Закону України “Про освіту; Положення про освітнього омбудсмена та Порядок та умови звернення до освітнього омбудсмена затверджено Постановою Кабінету міністрів «Деякі питання освітнього омбудсмена» від 6. 06. 2018.

- Всі члени шкільної спільноти мають вільний доступ до інформації про бюджет школи. Адміністрація школи зобов’язана раз на рік оприлюднювати фінансовий звіт з надходженнями та видатками, в якому відображено: обсяг фінансування, передбачений на школу в поточному році, скільки і на яку суму подано запитів до місцевої влади, скільки отримано, який дефіцит (якщо він є) і на що бракує коштів (якщо так сталося).

- Річний кошторис є складовою плану розвитку школи, який складає адміністрація. Раз на рік директор школи проводить публічне звітування за річним планом, до якого входить і фінансове звітування, та презентує план розвитку школи на наступний рік, а також очікувані фінансові потреби.

- Співфінансування силами батьків є частиною кошторису школи і відображається в звіті у графі “надходження”. Гроші приймаються виключно в безготівковій формі та надходять на спецрахунок школи. Якщо батьки вирішили передати школі будь-які матеріальні цінності, вони мають бути взяті на облік за актом приймання-передачі і визначена їхня балансова вартість.

- Подання адміністрацією школи недостовірної інформації у фінансовому звіті карається штрафом згідно з чинним законодавством. Питання щодо кошторису та фінансового звіту вирішуються через звернення до адміністрації школи або районного департаменту (управління) освіти.

Співфінансування силами батьків

“Батьки за власною ініціативою та на добровільних засадах можуть надавати закладу освіти благодійну допомогу відповідно до законодавства про благодійну діяльність та благодійні організації”

частина 4 ст. 24 проекту Закону України “Про повну загальну середню освіту”

- Співфінансування силами батьків здійснюється за принципами:

- Добровільності. Ніхто не може нікого примусити здавати гроші на будь-що.
- Конфіденційності. Без згоди людини ніхто не має права публічно оголошувати,

оголошувати,

взяла вона участь у співфінансуванні чи ні.

- Прозорості та системної звітності.

- Основою співфінансування силами батьків можуть стати цільові проекти, гроші на які збираються за принципом відкритого оголошення. Проект може оголосити адміністрація школи, вчитель, батьки або учні. Проект виноситься на розгляд спільноти (класу або школи) і реалізується, якщо отримує належне фінансування на добровільних засадах. Кожен з членів батьківської спільноти самостійно вирішує, чи бажає фінансово підтримати проект і також самостійно визначає розмір своєї фінансової участі. Обов’язковою умовою такого співфінансування є оприлюднення переліку потреб та їхньої вартості.

- Батьки мають можливість контролювати та перевіряти реальні потреби школи в їхньому співфінансуванні. Наявність або відсутність грошей на рахунку школи або засновника можна перевірити через запит на публічну інформацію до засновника та

відкриті реєстри. Перевірити адекватність тендерних закупівель можна через сайт ProZorro. Перевірити, чи потреба у співфінансуванні силами батьків певних речей (мийних засобів, фарби тощо) дійсно існує, батьки можуть, ініціювавши інвентаризаційну перевірку і створивши відповідну комісію, що перевірить фактичну наявність або відсутність речей, на закупівлю яких пропонується співфінансування.

РОЗДІЛ 2. Підвищення ефективності освітнього процесу

**Ми, вчителі, батьки та учні, виходимо з того, що:
Освітній процес має бути спрямований на всебічний розвиток та подальшу успішну самореалізацію учня - як особистості, громадянина і фахівця.**

Класно-урочна діяльність

“Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають право на:

- академічну свободу, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі;

- педагогічну ініціативу;

- розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання”

Частина 1 ст 54 Закону України “Про освіту”

Посилаючись на цю норму закону, вже сьогодні в межах чинного Держстандарту можливо:

- відпрацьовувати механізми відповідальності, навичок комунікації та роботи в команді за допомогою навчання через проекти;
- подавати загальношкільні, класні або індивідуальні заявки на освітні, соціальні та культурні гранти;
- у межах Типового робочого плану колективно обирати предмети варіативного складника освітньої програми з урахуванням запитів більшості або профорієнтаційних перспектив;
- за спільним рішенням Педради, Батьківської ради та Ради старшокласників ввести модульну систему навчання в старшій школі;
- використовувати на уроках та під час підготовки до них онлайн-навчання;
- залучати батьків до організації майстер-класів та лекцій про різні спеціальності, а також екскурсій на виробництво, в офіси тощо; шукати можливості для отримання якомога ширшої інформації про сучасні професії та соціальні компетентності;
- ціла низка нових можливостей з’явиться після ухвалення Закону України “Про повну загальну середню освіту”.

Важливою умовою ефективності освітнього процесу є неупереджене, прозоре та зрозуміле оцінювання.

Оцінювання навчальних досягнень учнів є неупередженим. Критерії оцінювання усних та письмових відповідей, контрольних, самостійних робіт, рефератів, проектів тощо є прозорими, справедливими та зрозумілими для всіх. Затверджені МОН критерії оцінювання, сформульовані недвозначно та простою зрозумілою мовою, мають бути вивішені в класах, на інформаційній дошці в школі, на сайті школи тощо. Наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їхніх навчальних досягнень сприяє реалізації компетентнісного підходу навчання.

Позаурочна діяльність

- Позаурочна діяльність має бути спрямована на всебічний розвиток учнів, зокрема емоційного інтелекту, ініціативності та творчості. Участь у позаурочній діяльності є добровільною.

- Всі учні можуть спробувати себе у музичних, мистецьких або сценічних видах діяльності, які не передбачають конкуренції та екзаменів, або в творчих видах діяльності, які передбачають виправдану та конструктивну конкуренцію. Учні можуть придумувати власні творчі конкурси та ігри без залучення дорослих. Форма і зміст таких заходів обираються та плануються спільно з учнями. Головним критерієм участі в заході є бажання учня.

- Позаурочна діяльність членів шкільної спільноти спрямована на налагодження і укріплення партнерських зв'язків між членами спільноти: батьками, вчителями та дітьми. Вітається і заохочується будь-яка спільна діяльність батьків і дітей, батьків і вчителів, вчителів і дітей та усіх разом: наставництво старшокласників над учнями молодших класів, «школа для батьків» під проводом вчителів або адміністрації школи, гуртки, лекції та інша освітня активність для вчителів та батьків, спільне проведення дозвілля, екскурсії тощо.

- У позаурочний час учні можуть відвідувати різні гуртки та брати участь в олімпіадах з навчальних предметів; це має здійснюватись за бажанням учня. Вчитель, який запропонував учню взяти участь в олімпіаді, повинен, у разі бажання учня, допомогти йому підготуватися до олімпіади. Успішна участь в олімпіадах не є обов'язком учнів; будь-який результат на олімпіаді або відмова від участі в ній не можуть бути причиною засудження чи покарання з боку вчителя або адміністрації школи.

- Запорукою добровільної участі в позаурочній діяльності є її відкрита програма та наявність річного плану роботи. Графік загальношкільних учнівських заходів обговорюється та оголошується заздалегідь на кожен семестр. В кінці кожного року учні та батьки можуть вносити свої пропозиції на наступний рік та брати участь у складанні перспективного плану.

- Механізмом перевірки ефективності позаурочної діяльності в школі може бути процедура самооцінки школи (внутрішній аудит), що проводиться за допомогою опитування (анкетування) вчителів, батьків та учнів з подальшим коригуванням роботи з урахуванням результатів анкетування.

РОЗДІЛ 3. Безпека в школі

Ми, вчителі, батьки та учні, виходимо з того, що:

Школа має бути безпечним середовищем для всіх учасників освітнього процесу — усі учасники дбають, щоб воно було таким для кожного. Безпечне середовище складається як з фізичної, так і з психологічної безпеки.

3.1 Безпечне та комфортне психосоціальне середовище

- Правила та регламенти взаємодії учасників освітнього процесу мають передбачати комфортне психологічне середовище для всіх і кожного. Всі учасники освітнього процесу підтримують дружню, заохочувальну і комфортну атмосферу в школі та в освітньому просторі, ставляться один до одного з повагою.
- Під час перебування в школі вчителі повинні мати простір та час для психологічного відпочинку. В школі має бути створений простір для психологічного розвантаження та відпочинку учнів.
- В разі потреби в школі має бути забезпечено надання психологічних консультацій та психосоціальної підтримки для учнів. Служба шкільного психолога має бути забезпечена організаційними можливостями для ефективної роботи. Необхідне виділення окремого кабінету для роботи шкільного психолога та організація умов для подання анонімних і неpubлічних звернень та скарг – наприклад, окрема скринька для листів
- Інструментом вимірювання рівня психосоціального комфорту в школі може стати анкетування всіх учасників освітнього процесу (внутрішній аудит)
- Проблеми з порушенням правил дружності та взаємоповаги в школі вирішуються на рівні адміністрації школи; наступною інстанцією можуть бути Загальні збори школи. В разі необхідності для вирішення конфліктів можна звернутись до правоохоронних органів та/або освітнього омбудсмена.
- Порядок реагування на прояви психологічного насильства та булінг передбачено в низці законів України⁵.

3.2. Сприятливе фізичне середовище

- Задоволення в шкільному середовищі на належному рівні основних потреб людини (зокрема і фізіологічних, соціальних та потреб в безпеці) є обов'язковим елементом освітнього процесу.

⁵ зокрема в змінах до Кодексу України про адміністративні правопорушення та в змінах в Законі України “Про освіту”. Повний перелік міститься в Законі України “про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)”

Серед основних потреб можна виділити такі:

- Вільний доступ до свіжого повітря. Школа має забезпечити можливість прогулянок дітей на шкільному подвір'ї під час перерв та наявність свіжого повітря в класах під час занять.
- Вільний доступ до питної води.
- Вільний доступ до туалету. Шкільні туалети мають відповідати потребам людини в повазі до її гідності та гігієнічним нормам. Туалети мають бути облаштовані індивідуальними кабінками з дверима, що закриваються, сучасними сантехнічними системами, забезпечені туалетним папером, милом та водою для миття рук.
- Доступну якісну їжу. В школі має бути організовано гаряче харчування. Одним з критеріїв вибору оператора, що організує роботу шкільної їдальні, має стати надання сучасного, збалансованого і корисного харчування. Вітається також осучаснення інтер'єру їдальні, посуду та естетики подачі страв.
- Забезпечення надання домедичної допомоги в разі потреби.
- Прямі норми щодо необхідності задоволення перелічених та інших потреб передбачені низкою підзаконних актів та регуляційних документів⁶. Порушення цих норм веде до адміністративного покарання в межах чинного законодавства.

⁶ зокрема Санітарним регламентом для закладів загальної середньої освіти (Наказ МОЗ України, 2018, проект)